

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

**Методичні рекомендації
для студентів спеціальності
192 «Будівництво та цивільна інженерія,
які навчаються за освітньо-професійною
програмою «Технологія будівельних
конструкцій, виробів і матеріалів»**

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ ТА ОСВІТИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва та архітектури

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Методичні рекомендації
для студентів спеціальності
192 «Будівництво та цивільна інженерія,
які навчаються за освітньо-професійною
програмою «Технологія будівельних
конструкцій, виробів і матеріалів»

Київ 2023

УДК 1(091)

I-89

Укладачі: О. С. Галушко, канд. філос. наук;
Т. В. Євдокимова, канд. філос. наук, доцент;
А. В. Шарипін, канд. філос. наук;
Н. А. Крицька, асистент

Рецензент Н. М. Лакуша, канд. філос. наук, доцент

Відповідальний за випуск І.В. Чорноморденко, д-р філос. наук,
професор, завідувач кафедри філософії

*Затверджено на засіданні кафедри філософії, протокол №3
від 25 жовтня 2022 року.*

В авторській редакції.

Історія філософії та філософської думки : методичні
I-89 рекомендації / уклад.: О.С. Галушко та ін. – Київ : КНУБА, 2022 – 32 с.

Містять програмний матеріал до вивчення дисципліни, список літератури, теми лекцій, практичних занять, ІРК, СРС, модульні контролю.

Призначено для студентів будівельно-технологічного факультету.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Суть філософії полягає в створенні і осягненні нею соціальних ідеалів, парадигм особистісного і суспільного розвитку, засад формування креативності в людині. Філософія сприяє формуванню цілісного уявлення про світ, про місце людини в ньому, про побудову гармонійних взаємовідносин людини зі світом.

Метою курсу «Історія філософії та філософської думки» є теоретико-методологічне знайомство із історією філософії та різними філософськими напрямками. Оволодіння студентами філософськими та загальнонауковими компетентностями системного наукового світогляду, наукової методології та професійної етики. Осмислення гуманістичної ролі вченого в національному вимірі та глобалізованому світі. Створення ними інтелектуального капіталу, необхідного для розвитку українського суспільства, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософської думки.

Вивчення курсу передбачає засвоєння студентами наступних знань:

- історію виникнення філософії та її основні етапи розвитку: античну філософію, середньовічну філософію, філософію Відродження, філософію Нового часу і Просвіти, Німецьку класичну філософію, Українську філософію, сучасні філософські напрямки та теорії.

- про наукову, філософську і релігійну картини світу; про сутність і смисл життя, багатоманітність форм людського знання, співвідношення істини і заблудження, віри і знання, раціонального і ірраціонального, роль науки в розвитку цивілізації, співвідношення науки і техніки, форми і методи наукового знання та його еволюції;

- про взаємовідносини людини і природи, засади біоетики, співвідношення духовного і тілесного, біологічного і соціального в людині;

- значна увага приділяється вивченню історії філософської думки в Україні, та її взаємозв'язку з європейською філософською традицією.

- також робиться акцент на філософії науки та методології наукового дослідження.

- передбачається вивчення базових основ етики вченого.

На основі цих знань у студентів повинні бути сформовані наступні уміння:

- здатність самостійно опрацювати й аналізувати теоретичні літературні джерела з історії філософії та теоретичної філософії та вміння використовувати їх зміст і ідеї при аналізі філософських проблем, а також проблем суспільного розвитку, соціальної практики і науки;
- здатність до абстрактного і логічного мислення, аналізу та синтезу нових ідей при діях в нестандартних ситуаціях;
- здатність самостійно оволодівати знаннями;
- здатність до критичного осмислення і застосування основних теорій, методів та принципів природничих наук;
- здатність до розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук;
- здатність застосовувати набуті знання у своїй професійній і творчій діяльності.

ЗМІСТОВНА КАЛЕНДАРНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

ВИЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Теми лекцій, практичних занять (ПЗ), ІРК, СРС, модульні контролі

№ пор.	Теми лекційних занять	К-сть годин	Теми практичних занять (ПЗ), ІРК. Модульні форми	К-сть годин	СРС та етапи виконання
Модуль 1. Філософія як універсальний тип знання. Історія філософії					
1	Вступ до філософії	2	Вступ до філософії	1	
2	Філософія стародавньої Індії та Китаю	2	Філософія стародавньої Індії та Китаю	1	
3	Антична філософія	2	Антична філософія	1	
4	Середньовічна філософія	2	Середньовічна філософія	1	
5	Філософія епохи Відродження	2	Філософія епохи Відродження	1	Робота з матеріалом до написання реферату
6	Філософія Нового часу і доби Просвітництва. Німецька класична філософія	2	Філософія Нового часу і доби Просвітництва. Німецька класична філософія	1	
7	Сучасна світова філософія («Філософія життя», позитивізм, екзистенціальна філософія, феноменологія, тощо)	2	Сучасна світова філософія («Філософія життя», позитивізм, екзистенціальна філософія, феноменологія, тощо)	1	
8	Історія філософської думки в Україні	2	Історія філософської думки в Україні	1	
Модуль 2. Теоретична філософія. Проблеми онтології, гносеології і феноменології: історичний і теоретичний аспект					
9	Онтологія. Гносеологія. Феноменологія. Філософія науки і техніки. Теорія та методи пізнання. Свідомість як філософська проблема	2	Онтологія. Гносеологія. Феноменологія. Філософія науки і техніки. Теорія та методи пізнання. Свідомість як філософська проблема	1	
Модуль 3. Практична філософія					
10	Проблеми науки, людини, суспільства, цивілізації і культури	2	Проблеми науки, людини, суспільства, цивілізації і культури	1	

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Модуль 1

Філософія як універсальний тип знання. Історія філософії

Лекція 1. Вступ до філософії

Предмет, специфіка та функції філософії. Природа та предметна галузь філософського знання. Статус та роль філософії у сучасній культурі. Основні розділи філософії (онтологія, гносеологія, феноменологія, антропологія, аксіологія, соціальна філософія). Прикладні аспекти філософського знання (етика, естетика, філософія науки та техніки, історія філософії). Філософія як світогляд. Метафізика та діалектика як основні форми філософського світорозуміння. Основні питання філософії. Основні функції філософії. Питання про науковий статус філософського знання. Філософія у системі наук, її взаємозв'язок з іншими науками.

Лекція 2. Філософія стародавньої Індії та Китаю

Філософія Стародавньої Індії. Періодизація давньоіндійської філософії. Філософія ведичного та епічного періодів. Філософія ведичного періоду. Брахманізм. Філософія епічного періоду. Неортодоксальні школи індійської філософії (джайнізм, буддизм, філософія чарваків-локаятиків). Ортодоксальні школи в індійській філософії (міманса, веданта, санх'я, йога, ньая, вайшешика).

Філософія Стародавнього Китаю. Становлення філософських шкіл Стародавнього Китаю. Періоди Шан та Чжоу. Школа прихильників Інь та Ян (натурфілософи). Даосизм - філософський і релігійний. Наївний матеріалізм Ян Чжу. Містицизм Чжуан-цзи. Школа служивих людей (конфуціанців). Конфуцій та його вчення. Вчення Мен-цзи. Вчення Сюнь-цзи.

Школа моїстів. Вчення Мо-цзи. Школа законників (легістів). Основні положення теорії Шан Яна та його реформи. Концепція Хань Фея. Школа номіналістів (школа імен). Навчання Гунсунь Луна. Філософія в часи династій Хань. Відхід від конфуціанської ідеології. Переорієнтація філософських поглядів. Вчення Ван Чуна. Буддизм і його критика. Неоконфуціанство. Філософія Хань Юя. "Сунська філософія". Суб'єктивний ідеалізм Ван Ян-міна.

Лекція 3. Антична філософія

Періодизація та особливості виникнення давньогрецької філософії. Протофілософія Еллади. Вчення «семи мудреців». Основні ідеї та проблеми античної філософії. Рання класика античної філософії (VI-V ст. до н.е.) – натурфілософія, досократики. Іонійська філософія: мілетська школа, діалектика Геракліта Ефеського. Італійська філософія. Піфагорійська школа. Елейська школа. Зенон Елейський. Вчення Емпедокла «Коріння всіх речей». Афінська школа. Вчення Анаксагора. Атомістична школа. Левкіпп та Демокріт.

Середня класика античної філософії. Філософія софістів. Вчення Сократа (антропология, етичний раціоналізм, діалектичний метод). Сократичні школи (кініки, кіренаїки, мегарики та ін.). Висока класика античної філософії. Синтез філософського знання: академія Платона, Аристотель та його школи. Платон: система об'єктивного ідеалізму, вчення про державу. Аристотель: єдина система наукового знання. Критика Аристотелем платонівської теорії ідей. Перипатетична школа та послідовники Аристотеля.

Елліністично-римська філософія. Епікуреїзм та вчення Епікура. Стоїцизм. Скептицизм. Еклектизм. Релігійна філософія пізнього еллінізму (неопіфагореїзм, неоплатонізм).

Лекція 4. Середньовічна філософія

Християнська філософія перших століть нової доби. Формування християнського світосприйняття. Вчення Філона Олександрійського. Ранні християнські єресі та ортодоксальне християнство. Гностицизм: Бог та людина. Маніхейство: дуалізм світобудови. Іудеохристиянські єресі. Апологетика та догматика. Вчення Кліменту Олександрійського, Оригена, Тертуліана. Патристика (IV-VI ст.). Вчення Аврелія Августина (Августина Блаженного). Східна школа патристики. Західні школи патристики.

Середньовічна філософія ісламського світу. Калам та його школи. Суфізм. Східний перипатетизм (аль Кінді, аль Фарабі, Ібн-Сіна). Мусульманські енциклопедії Сходу. «Послання» Братів чистоти. Філософські інтерпретації Біблії (раббаніти та караїми) у середні віки. Єврейська філософія та містика. Аристотелізм і Маймонід. Західний перипатетизм (Аверроес, Ібн-Хальдун).

Середньовічна філософія християнського світу. Схоластика та проблема універсалій. Реалізм, номіналізм, концептуалізм. Школи та перші університети. Рання схоластика (Еріугена, Ансельма Кентерберійська, П'єр Абеляр). Зріла схоластика. Аристотелізм Альберта Великого. Схоластична система Хоми Аквінського – гармонія віри і розуму. Роджер Бекон. Дунс Скот. Пізня схоластика. Номіналізм Вільяма Оккама. "Бритва Оккама" (принцип простоти). Християнська містика. Вчення Йоганна Екхарта.

Лекція 5. Філософія епохи Відродження

Загальна характеристика періоду. *Гуманістичні ідеї Відродження.* Родоначалник гуманізму Ф. Петрарка. Епікуреїзм Лоренцо Вали. Реформаційний рух та його ідеї (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер, У. Цвінглі). Гуманістичні ідеї Еразма Роттердамського. "Філософія Христа". Відродження Платонівської академії Марсіліо Фічіно. Піко делла Мірандолла – утвердження ренесансного антропоцентризму.

Натурфілософія Відродження. Три проблеми філософського світогляду Миколи Кузанського. Парацельс: людина - центр світобудови та кінцева мета творіння. Засновники італійської натурфілософії Дж. Кардано та Б. Телезіо. Вчення Джордано Бруно і герметична традиція. Пантеїзм. Становлення нового природознавства – новий етап розвитку філософської думки. Титани доби Відродження, Леонардо да Вінчі. Астрономія – нові тенденції дослідження природи. Микола Коперник та революційне оновлення науки. Розвиток ідеї геліоцентричної системи Коперника. Галілео Галілей - основи механістичного матеріалізму. Ісак Ньютон - творець цілісної механістичної картини світу.

Соціально-політичні вчення Відродження. «Державець» Ніколо Макіавеллі. Соціальна утопія Томаса Мора. Соціальна програма Томмазо Кампанелли. Державно-правові ідеї Ж.Бодена.

Лекція 6. Філософія Нового часу і доби Просвітництва. Німецька класична філософія

Особливості філософії Нового часу. Зародження емпіризму. Вчення Френсіса Бекона. Критика схоластики і становлення нової теорії пізнання. Деїзм. Філософський раціоналізм. Рене Декарт, Бенедикт (Барух) Спіноза, Готфрід Вільгельм Лейбніц. Сенсуалізм. Джон Локк. Суб'єктивний ідеалізм

Джорджа Берклі. Скептицизм Девіда Юма. Вчення про субстанцію. Соціально-політична філософія Нового часу – теорія суспільного договору, природні права людини, зародження лібералізму.

Особливості філософії епохи Просвітництва. Французькі матеріалісти XVIII ст. Жульєн Офре де Ламетрі, Клод Адріан Гельвецій, Дені Дідро, Поль Анрі Гольбах. Вчення про людину і суспільство. Вольтер, Шарль Луї де Монтеск'є, Жан-Жак Руссо. Ідеї соціальної справедливості, рівності, свободи, громадянських прав людини, розвитку освіти. Ідеї прогресивного розвитку суспільства.

Особливості Німецької класичної філософії. Витоки та спрямованість німецької класичної філософії. Філософія Іммануїла Канта. Докритичний і критичний періоди в філософії Канта. «Коперніканський переворот» в теорії пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Антропологічний період в філософії Канта. Етика і категоричний імператив Канта. «Що я можу знати?, що повинен робити?, на що я можу сподіватися?» - питання, на які має відповісти філософія. Суб'єктивний ідеалізм Йоганна Готліба Фіхте, Фрідріха Вільгельма Шеллінга. Філософія Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Абсолютний ідеалізм – подолання дуалізму розуму і природи, суб'єкта і об'єкта. Метод і система. Діалектична логіка. Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фейєрбаха. Сутність людини і сутність релігії.

Лекція 7. Тема. Сучасна світова філософія («Філософія життя», позитивізм, екзистенціальна філософія, феноменологія тощо)

Філософія марксизму – соціально-політичне і економічне вчення. Діалектичний і історичний матеріалізм.

Філософія життя. Воля до життя, та воля до влади як головні аспекти філософії життя. Фрідріх Ніцше і смерть Бога, Вільгельм Дільтей, Освальд Шпенглер і «присмерк» Європи.

Екзистенціалізм. Проблема буття та свободи людини в екзистенційній філософії. Атеїстичний і релігійний екзистенціалізм. Сьорен К'єркегор, Мартін Гайдеггер, Карл Ясперс, Альбер Камю, Жан Поль Сартр, Габріель Марсель.

Феноменологія. Едмунд Гуссерль. Філософія психоаналізу. Зигмунд Фрейд і вчення про структуру психіки - свідоме, підсвідоме та надсвідоме.

Неофрейдизм. Карл Густав Юнг, Альфред Адлер, Еріх Фромм, Герберт Маркузе.

Позитивізм і етапи його розвитку. Огюст Конт та його спроба зробити «позитивну» філософію. «Другий» позитивізм - Ернст Мах та Ріхард Авенаріус. Неопозитивізм або логічний позитивізм - Моріц Шлік, Рудольф Карнап, Людвіг Вітгенштейн. Постпозитивізм, фалібілізм Карла Поппера.

Філософська герменевтика. Проблеми розуміння, тлумачення та інтерпретації тексту, проблеми розуміння і мови. Фрідріх Шлейєрмахер та Ханс Георг Гадамер.

Релігійна філософія. Філософське осмислення релігії. Неотомізм. Тейярдизм. Персоналізм.

Постмодернізм. Проблема деконструкції світу. Відкидання цінностей просвіти і модерних метанаративів. Жак Дерріда та Жан-Франсуа Ліотар. Світ як гра, деконструкція, хаос, театр, гіперреальність. «Смерть автора» і «смерть суб'єкта».

Метамодернізм – нова течія філософії 21 сторіччя - основні обриси.

Лекція 8. Історія філософської думки в Україні

Загальна характеристика української філософії: періодизація та проблематика. Філософські патерни у давньослов'янській міфології та культурі Київської Русі. Вплив на філософську думку на теренах прадавньої України античної традиції. Філософські думки Климента Смолятича. Митрополит Іларіон.

Ідеї та представники українського Відродження. Юрій Дрогобич, Павло Русин, Лукаш, Станіслав Оріховський. Острозька академія як осередок філософської думки в Україні. Герасим Смотрицький, Йов Княгиницький, Іван Вишенський. Вплив братств на філософську думку в Україні. Ісайя Копинський, Кирило Транквіліон-Славинецький, Мелетій Смотрицький, Касіян Сакович.

Українське бароко. Філософська думка у Києво-Могилянській академії. Георгій Кониський, Теофан Прокопович, Георгій Щербаський. Філософські світи Григорія Савича Сковороди.

Український романтизм. Кирило-Мефодіївське товариство і філософія «національної ідеї» Тараса Григоровича Шевченка і Лесі Українки. Філософські ідеї Івана Франка. Соціально-політична філософія першої половини ХХ ст. (Грушевський, Винниченко, Липинський, Дощов

та ін.). Радянський період розвитку філософії в Україні. Нова генерація вчених другої половини ХХ ст.- поч. ХХІ ст.

Модуль 2. Теоретична філософія. Проблеми онтології, гносеології і феноменології: історичний і теоретичний аспект

Лекція 9. Онтологія. Гносеологія. Феноменологія. Філософія науки і техніки. Теорія та методи пізнання. Свідомість як філософська проблема

Онтологія. Категорія – «буття». Основні визначення буття в історії філософської думки. Час та простір. Релігійна, філософська і наукова картина світу. Теорія пізнання в історії філософії. Проблеми істини. Істина і заблудження. Рівні і форми пізнання. Філософія науки і техніки. Предмет проблеми та історія філософії науки та техніки. Епістемологія науки, методологія науки, соціологія науки. Поняття науки, техніки і технології. Пізнавальний процес, його сутність і зміст. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Хто такі – «вчені»? Роль університетів у розповсюдженні науки. Сучасний розвиток науки та техніки. NBIC-технології. Поняття, сутність, походження, функціонування і структура свідомості. Огляд історичних концепцій свідомості (ідеалізм, дуалізм, матеріалізм та ін.) Сучасні концепції свідомості. Свідомість і мова. Проблема штучного інтелекту.

Модуль 3. Практична філософія

Лекція 10. Проблеми науки, людини, суспільства, цивілізації і культури

Філософська антропологія, як вчення про природу і сутність людини, методи дослідження, основні проблеми. Макс Шелер, Хельмут Плеснер, Еріх Ротхакер, Ернст Кассирер, Арнольд Гелен. Проблеми людини на різних етапах розвитку філософського знання. Роль соціально-культурних факторів, проблема соціалізації в діяльності (спілкування, гра, навчання, праця). Формування системи цінностей. Сучасна людина в умовах свободи і постійного вибору. Умови свободи людини. Цінності в житті людини та суспільства, філософська аксіологія.

Соціальна філософія. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як саморозвинена система. Філософські концепції суспільства (марксизм, неомарксизм, ліберальна теорія, теорія масового суспільства, теорія індустріального, постіндустріального і інформаційного суспільства тощо). Розвиток суспільства і динаміка соціальних процесів. Толкотт Парсонс. Структура суспільства. Проблема взаємодії суспільства і природи, суспільства і людини. Співвідношення понять держава, суспільство, цивілізація. Філософія культури. Сутність і визначення культури – історичний і сучасний підходи (В.Дільтей, О.Шпенглер, К.Г.Юнг, И.Хейзінга, Р.Гвардіні, М.Гайдеггер, та ін.) Глобальні проблеми сучасності і стратегії їх вирішення. Футурологія.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Вступ до філософії. Філософія стародавньої Індії та Китаю.

Практичне заняття 2.

Антична філософія. Середньовічна філософія.

Практичне заняття 3.

Філософія епохи Відродження. Філософія Нового часу і доби Просвітництва. Німецька класична філософія.

Практичне заняття 4.

Сучасна світова філософія («Філософія життя», позитивізм, екзистенціальна філософія, феноменологія, тощо) Історія філософської думки в Україні.

Практичне заняття 5.

Онтологія. Гносеологія. Феноменологія. Філософія науки і техніки. Теорія та методи пізнання. Свідомість як філософська проблема. Проблеми науки, людини, суспільства, цивілізації і культури.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Генезис філософії.
2. Філософія як раціонально-теоретична форма світогляду.
3. Філософія як універсальний синтез культури.
4. Специфіка методу філософії.
5. Роль філософії у практиці та пізнанні.
6. Функції філософії.
7. Значення філософії у житті.
8. Структура філософського знання: онтологія, гносеологія, аксіологія, антропологія
9. Сократ: життя, основні філософські ідеї.
10. Софісти як опоненти Сократа.
11. Платон як учень Сократа.
12. Теорія «ідеальної держави» Платона: сучасний погляд.
13. Аристотель як фундатор системи наук.
14. «Знакові постаті» у філософії епохи еллінізму
15. Проблеми етики в елліністично-римській філософії
16. Дискусія про універсалії: номіналізм - концептуалізм - реалізм
17. Арабомовна філософія, її особливості
18. Гармонія знання та віри у середньовічній філософії
19. Віра у структурі людської свідомості
20. Пантеїзм - специфічна риса натурфілософії Відродження
21. Астрономічні відкриття М. Коперника та Дж. Бруно, їх світоглядне значення
22. Соціальні утопії доби Відродження
23. Нове розуміння людини в епоху Відродження
24. "Нова Атлантида" Ф. Бекона.
25. Проблема розуміння буття, природи, пізнання, людини у філософії Нового часу.
26. Вчення про субстанцію в епоху Нового часу (Декарт, Спіноза, Лейбніц).
27. Галілей – засновник сучасного природознавства.
28. «Етика» Спінози.
29. Просвітницький ідеал людини
30. Значення «Енциклопедії наук, мистецтв та ремесл» для філософії Просвітництва

31. Просвітницькі ідеї в англійській етиці XVIII в. (Шефтсбері, Хатчесон, Мандевіль).
32. Основні напрямки філософії німецького Просвітництва
33. Становлення філософії українського духу у Києво-Могилянській академії.
34. Г. Сковорода – основоположник української класичної філософії.
35. Філософська спадщина Т. Шевченка
36. Німецька класична філософія та її значення у розвитку європейської культури.
37. Космогонічна теорія Канта - Лапласа.
38. Розробка Кантом концепції моралі.
39. Філософська система Гегеля.
40. Гегель про сенс світового історичного процесу.
41. Маркс про сутність держави і суспільства.
42. Надлюдина за творами Ф. Ніцше.
43. "Міф про Сізіфа" А. Камю - життя за законами абсурду.
44. Національний характер філософії І. Франка.
45. Осмислення проблем нації та державності у сучасній українській філософії
46. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова.
47. Соціально-філософські погляди В. Винниченка.
48. Ідеї антропокосмізму у теорії ноосфери В. Вернадського
49. "Філософія серця" (Г. Сковорода, П. Юркевич, Б. Вишеславський та ін.)
50. Філософія техніки: основні проблеми.
51. Методологія та методи наукового пізнання.
52. Наукова раціональність. Зростання наукового знання.
53. Наука та суспільство: принципи взаємодії.
54. Гуманітарний вимір науково-технічного прогресу.
55. Етика науки.
56. Винаходи та винахідництво.
57. Людина як проблема історії філософської думки.
58. Картини світу та образ людини: взаємозв'язок та взаємовплив.
59. Індивід, людина, особистість.
60. Матеріальне, соціальне, духовне у людині.
61. Проблема сенсу людського буття.

62. Особистість на Сході та Заході: культурні моделі та можливість діалогу.
63. Ідеальні образи буття людини у культурі: «діяч», «творець», «гравець», «фантаст».
64. Вплив сучасної масової культури формування особистості.
65. Людина та її свобода у західній філософії XIX – XX ст.
66. Гра як образ ідеального людського життя та спосіб розширення простору можливого.
67. Віртуальні світи: спосіб уникнення реальності чи інструмент самопізнання?
68. Гуманітарна освіта сучасного інженера: необхідність чи надмірність?
69. Глобалізм та антиглобалізм.
70. Філософія "Римського клубу»
71. Історичні аспекти тероризму та способи боротьби з ним у сучасному світі
72. Філософські аспекти "генної інженерії".
73. Філософія війни, війна в XXI ст.
74. Філософія та наука у дослідженні глобальних проблем.
75. Здоров'я світу: філософські аспекти проблеми.
76. Філософія хімії і біотехнологій.
77. Філософські проблеми хімії
78. Філософські проблеми фізики.
79. Філософія математики

ПИТАННЯ ДЛЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Вступ до філософії

1. Яке з визначень філософії найбільш точно визначає її сутність:
а) наука наук; б) любов до мудрості; в) наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства і людини; г) душа культури.
2. Систематизоване, органічне поєднання науково-теоретичної і практично-духовної складових є основними рисами світогляду:
а) релігійного; б) міфологічного; в) філософського; г) життєвого.
3. Впорядкуйте послідовність історичних типів світогляду:
а) філософія; б) міфологія; в) наука; г) релігія.
4. Що не є головними рисами міфологічного світогляду:
а) домінування колективних ідей і втручання; б) подвоєність свідомості;
в) емоційно-образне і фантастичне ставлення до світу; г) докази і умовиводи розуму
5. Предмет філософії = це... (оберіть найбільш правильну відповідь):
а) світобудова; б) краса світу; в) щастя людини; г) найбільш загальне в системі «світ-людина»
6. Оберіть правильні відповідності:
  1. Етика   а) вчення про прекрасне
  2. Естетика   б) вчення про цінності
  3. Аксеологія   в) вчення про мораль
  4. Антропологія   г) вчення про природу і сутність людини.
7. Яка функція філософії дає можливість узагальнити фрагментарну картину світу, надати їй систематичності і цілісності:
а) пізнавальна; б) світоглядна; в) методологічна; г) аксіологічна
8. Оберіть вірні варіанти, що характеризують філософський світогляд:

а) логічність; б) емоційність; в) віра в надприродне; г) системність; д) олюднення природи.

9. Напрямок філософії, який визнає першоосновою всього суцього матерію – незалежну від людини і будь-якої свідомості реальність – це:

а) ідеалізм; б) суб'єктивізм; в) матеріалізм; г) фундаменталізм.

10. Вічні питання філософії – це:

а) в чому сутність людини?; б) які розміри Всесвіту?; в) що первинне курча чи яйце?; г) в чому сенс життя?; д) що є дух і матерія?

Філософія Давньої Індії і Китаю

11. «Нірвана» – це одне із понять:

а) буддизму; б) даосизму; в) йоги; г) конфуціанства.

12. В якому із напрямів східної філософії стверджується, що буття – це страждання?

а) конфуціанство; б) буддизм; в) брахманізм; г) чарвака-локаята.

13. Вчення про інь і ян відображає:

а) сувору необхідність всього суцього; б) загальний принцип двоїстої природи речей; в) волю неба; г) визначення долі.

14. Філософська концепція Конфуція пов'язана, в першу чергу, з проблематикою (оберіть правильні відповіді):

а) містичною; б) соціальною; в) ритуальною; г) етичною; д) генетичною; є) мистецькою.

15. Що є сутність поняття «жень» у вченні Конфуція?

а) людинолюбство, гуманність; б) знання – це сила; в) я мислю – отже я існую; г) людина – суспільна істота, що виконує соціальну роль.

16. Які елементи входять до У-сін (п'ятискладової структури, що визначає основні параметри світобудови):

а) вогонь; б) вода; в) ефір; г) дерево; д) метал; є) земля; ж) повітря.

17. Назва, якої філософської школи Китаю в перекладається як школа законників?

а) конфуціанства; б) моїзму; в) легізму; г) даосизму.

18. Визначте священні тексти Давньоіндійською релігії:

а) Тора; б) Веди; в) Авеста; г) Коран.

19. В давньоіндійській релігійній філософії загальна сума скоєних вчинків та їх причинно-наслідковий зв'язок з визначенням долі людини в наступному переродженні:

а) нірвана; б) карма; в) дхарма; г) мокша.

20. Дхарма в давньоіндійській філософії – це:

а) різновид релігійно-духовної практики; б) закон вічного кругообігу буття; в) поняття морального обов'язку і призначення; г) абсолютне духовне звільнення.

21. В якому понятті давньоіндійська філософія виразила суб'єктивний початок суцього?

а) брахман; б) атман; в) нірвана; г) ахімса.

22. Основні школи Давньої Індії:

а) конфуціанство; б) веданта; в) йога; г) чарвака-локаята; д) даосизм.

23. Принцип недіяння (у-вэй) в даосизмі означає:

а) бездіяльність; б) підпорядкування закону; в) моральний закон; г) опанування мистецтвом життя.

24. Визначте основні значення поняття дао:

а) моральний закон; б) шлях розвитку суспільства; в) закон буття людини; г) першооснова всесвіту; д) причина самого себе.

25. Індійська філософська школа в якій значну увагу приділяли питанням пізнання і логіки:

а) веданта; б) чарвака-локаята; в) йога; г) ньая.

Філософія Давньої Греції і Риму.

26. Хто запровадив у вжиток слово філософія:

а) Сократ; б) Геракліт; в) Піфагор; г) Демокрит.

27. Головне питання давньогрецької натурфілософії:

а) про першооснову світу, б) про етичні категорії, в) про сутність людини.

28. Що означало у стародавніх греків поняття космос:

а) простір без повітря; б) безкінечність; в) порядок.

29. Невизначене, вічне і нескінченне, те, що постійно знаходиться в русі, основа всього існуючого в Мілетській школі:

а) апейрон; б) архе; в) атараксія.

30. «Це космос, один і той самий для всього існуючого, не створіний Бог і ніяка людина, але він завжди був є і буде вічно живим вогнем, мірами спалахуючим і мірами згасаючим» так вважав:

а) Платон; в) Демокрит; г) Парменід; д) Геракліт.

31. «Все тече, все змінюється» виражає суть:

а) діалектичних думок Геракліта; б) метафізичну концепцію Парменіда; г) логіки Аристотеля; д) критичної позиції скептиків.

32. Центральне поняття елейської філософії:

а) людина; б) космос; в) буття.

33. За Демокритом – буття є щось гранично просте, далі неподільне, непроникне –...

а) атом; б) архе; в) апейрон.

34. Основою всього суцього Фалес вважав ...

а) вогонь; б) воду; в) повітря.

35. «Буття – є, а небуття не має» відомий вислів:

а) Парменіда; б) Ксенофана; в) Аристотеля.

36. Видатна філософська школа, що вважала формальним принципом всіх речей числа:

а) Піфагорійський союз; б) школа Демокрита; в) перипатетиків.

37. Кому належить вислів: «Я знаю, що я нічого не знаю...»:

а) Платону; б) Аристотелю; в) Сократу.

38. Єдине буття у філософії софістів і Сократа.

а) людина; б) природа; в) космос

39. Хто з філософів вважав, що нашому світу передусє об'єктивно існуючий світ ідей-зразків всього сущого?:

а) Епікур; б) Аристотель; в) Платон

40. Оберіть з нижче перерахованого класи в ідеальній державі Платона:

а) філософи-правителі; б) воїни; в) землероби-ремісники; г) брахмани; д) поміщики; є) кріпосні.

41. Що являє собою дійсне буття за Аристотелем?

а) об'єктивно існуючий світ ідей; б) єдність матерії і форми; в) божественна, трансцендентна сутність

42. Визначте відповідність категорій в концепціях і античних філософів:

1. Платон; а) логос;

2. Геракліт; б) ідея;

3. Аристотель г) атом;

4. Демокрит; д) форма.

43. Головна теза скептицизму щодо пізнання:

а) утримайся від судження (істинне пізнання не можливе); б) я думаю отже я існую; в) я знаю, що я нічого не знаю

44. Щастя у розумній стоїчної школи це:

а) незворушний спокій і життя у відповідності з природою; б) задоволення і відсутність страждань; в) бути здоровим і багатим.

45. Яка з названих шкіл переважно приділяла увагу дослідженню трансцендентного і божественного буття:

а) школа атомістів; б) школа неоплатонізму; в) сад Епікура; г) перипатетики

46. Упорядкуйте послідовність філософських шкіл античності:

а) піфагорійці; б) Мілетська школа; в) Лікей; г) Академія;
д) неоплатоніки.

47. Що було характерно для філософії Давнього Риму:

а) Заснування нових шкіл і розробка нових ідей; б) еkleктичне запозичення основних ідей античної філософії; в) розвиток вже існуючих шкіл окремими представниками давнього Риму; г) створення нових навчальних філософських закладів.

Філософія середньовіччя і Відродження

48. Початковим етапом Середньовічної філософії є:

а) патристика; б) томізм; в) схоластика; г) апологетика.

49. Чому в епоху середньовіччя філософія вважалась «служницею Богослов'я»:

а) тому що авторитет церкви, священного Писання був непомірно вище за будь-яку філософську ідею; б) філософія себе вичерпала; в) філософією займались тільки отці церкви.

50. Номіналізм в середньовічній європейській філософії протистояв:

а) реалізму; б) натуралізму; в) схоластиці; г) апологетиці.

51. Хто є автором філософсько-теологічної праці «Про град Божий»:

а) Фома Аквінський; б) Аврелій Августин; в) У.Оккам; г) Росцелін.

52. Чий філософський спадок мав великий вплив на розробку середньовічної схоластики:

а) Сократа; б) Піфагора; в) Платона; г) Аристотеля.

53. Що було притаманне вченню видатного філософа Середньовіччя Фоми Аквінського (оберіть правильні відповіді):

а) він спирався в своєму вченні на ідеї неоплатоників; б) розробив логічні докази існування Бога; в) поєднав в своїй концепції віру і розум; г) спирався на ідеї Аристотеля; д) вважав, що весь видимий космос створив Бог-Деміург.

54. Якщо філософія античності – космоцентрична, Середньовіччя – теоцентрична, то епохи Відродження - .....

55. Світська світоглядна позиція епохи Відродження, що протистояла схоластиці і духовному володарюванню церкви:

а) гуманізм; б) природоцентризм; в) теоцентризм

56. Хто з філософів Відродження вважав, що «насильство оправдане, коли йдеться про державне добро»:

а) Еразм Роттердамський; б) М. Кузанський; в) Н.Макіавеллі

57. Назвіть філософів-представників італійського Відродження:

а) Марсіліо Фічіно; б) Дж. Піко делла Мірандола; в) Микола Кузанський; г) Еразм Роттердамський

58. Що відповідає сутності натурфілософії Відродження:

а) розвиток астрономічних знань і дослідження фізичних законів; б) в розвиток схоластичних знань; в) пантеїзм і деїзм; г) новий погляд на людину, її можливості і місце в світі.

59. Твір якого філософа «Досліди» Ватикан записав до «Індексу заборонених книг»:

а) Б. Паскаль; б) Дж. Бруно; в) М. Монтень

60. Що проголошується справжньою реальністю в філософії Відродження:

а) Бог; б) природа; в) всесвіт; г) людина

61. В якому місті у XV ст. була відроджена Платонівська академія?

а) Римі; б) Флоренції; в) Парижі; г) Мілані

62. Погляд на Всесвіт як безкінечність в часі і просторі і тотожності Бога і природи обґрунтував:

а) Фр. Петрарка; б) Фома Аквінський; в) Дж. Бруно; г) К. Штоломей

63. Автор твору «Утопія»:

а) М. Кузанський; б) Еразм Роттердамський; в) Томас Мор, г) Н. Макіавеллі

Філософія Нового часу

64. Знання – це сила, відомий вислів .....
- а) Френсіса Бекона; б) В. Лейбніца; в) Р. Декарта; г) Дж. Локка
65. Логічний метод пізнання, в якому думка рухається від окремого до загального, від вивчення одиничних фактів до їх узагальнення називається:
- а) дедуктивним; б) індуктивним; в) інтуїтивним; г) суб'єктивним
66. Декарт створив:
- а) раціоналістичну філософську систему; б) емпіричну філософську систему; в) соціологічну школу; г) математичну школу.
67. Вчення про присутність в розумі людини вроджених ідей характерно для:
- а) раціоналізму; б) емпіризму; в) сенсуалізму; г) соціалізму
68. Вчення Декарта про субстанції можна охарактеризувати як:
- а) монізм; б) дуалізм; в) плюралізм; г) пантеїзм
69. Первинним елементом буття в філософії Лейбніца є:
- а) ідея; б) Бог; в) атом; г) монада.
70. Джон Локк є одним з теоретиків:
- а) марксизму; б) консерватизму; в) лібералізму;
71. Філософський напрям, представники якого визнавали Бога, як світовий розум, що створив природу і додав їй рух, але не впливає на її буття – це:
- а) деїзм; б) реалізм; в) емпіризм; г) матеріалізм.
72. Теорію природніх прав людини розробив:
- а) Дж. Локк; б) І.Г. Гердер; в) Ж.О. Ламетрі; г) П.А. Гольбах.
73. Основною темою в філософії Нового часу стала:
- а) пізнання; б) Бога; в) душі; г) буття.
74. Засновником німецького класичного ідеалізму вважається:
- а) Г. Гегель б) І. Кант в) Л. Фейєрбах.

75. Які рівні розрізняє Кант в суб'єкті:

а) емпіричний; б) культурний; в) трансцендентальний; г) вищий.

76. Мислення, що оперує поняттями та категоріями (за Кантом):

а) розсудок; б) вищий розум; в) побутове; г) критичне.

77. Як назвав Гегель свою філософську систему?:

а) глобальна ідея; б) абсолютний розум; в) об'єктивний ідеалізм; г)

абсолютний ідеалізм.

78. Як Гегель розглядає всесвітню історію (оберіть правильні відповіді):

а) як прогрес; б) як розгортання культури; в) розвиток свідомості свободи; г) як регрес:

д) як розвиток світового духу і абсолютної ідеї.

79. Який принцип відстоює в своїй філософії Фейєрбах?

а) діалектичний; б) релігійний; в) антропологічний; г) моральний.

80. Визначте серед перерахованих представників французької

Просвіти:

а) Вольтер; б) Дж. Берклі; в) Ж-Ж. Руссо; г) Д. Дідро.

81. Категоричний імператив І. Канта – це:

а) моральна настанова; б) форма чуттєвого пізнання; в) Божественне веління; г) закон «теоретичного розуму».

82. Які дві складові поєдналися в людині за Марксом:

а) природна і божественна; б) природна і суспільна; в) суспільна і індивідуальна.

83. Які суспільно-економічні формації обґрунтував Карл Маркс (визначте правильні):

а) рабовласницьку; б) капіталістичну; в) позакласову; г) феодальну; д) релігійну.

84. Якою є умова переходу від однієї формації до іншої:

а) зміна ідеології; б) зміна способу виробництва; в) армагеддон; г) культурний розвиток.

85. Теорія суспільного розвитку К. Маркса і Ф. Енгельса – це:

а) історичний матеріалізм; б) об'єктивний ідеалізм;
в) антропологічний матеріалізм; г) суб'єктивний ідеалізм.

Сучасна західна філософія

86. Філософське вчення, що відкидає, або обмежує роль розуму в пізнанні, на перший план висуває волю, споглядання, інтуїцію, почуття:

а) раціоналізм; б) емпіризм; в) скептицизм; г) ірраціоналізм

87. Воля як головний принцип життя і пізнання обґрунтована в творах:

а) Й-Г. Фіхте; б) А. Шопенгауера; в) К. Маркса; г) О. Шпенглера

88. «Я хочу, отже я існую» теза якого філософа? :

а) Р. Декарта; б) Будди; в) А. Шопенгауера, г) К.Поппера

89. Центральне поняття філософського вчення А. Бергсона – життєвий порив. Його пізнання можливе за допомогою:

а) інтелекту; б) інтуїції; в) інстинкту; г) надрозуму

90. «Воля до влади» – центральне поняття філософії:

а) А. Бергсона; б) З. Фрейда; в) А. Камю; г) Ф. Ніцше

91. Як називає ідеальну з його точки зору людину Ф. Ніцше?:

а) антихрист; б) титан; в) надлюдина; г) геній

92. Як Ф. Ніцше вирішує проблему Бога?:

а) бог помер; б) бог – мета розвитку; в) бог – творець цінностей;

г) бог і людина одне і теж; д) бог є абстракція.

93. Визначте представників психоаналітичної філософії:

а) Ж-П. Сартр; б) З. Фрейд; в) К-Г. Юнг; г) Г. Сковорода; д) Е. Фром

94. Які рівні виокремлює Фрейд у структурі людської психіки?

а) свідомість; б) воно; в) культурний рівень; г) я; д) над-я.

95. Колективне несвідоме і архетип – це терміни філософії:

а) А. Шопенгауера; б) Е. Гуссерля; в) К. Маркса; г) К.-Г. Юнга

96. Згідно вченню З.Фрейда, життя в цілому і більшість вчинків людини визначається:

а) мисленням; б) розумом; в) безсвідомим; г) волею

97. Філософська течія, яка висуває на перший план абсолютну унікальність людського буття, що не має адекватного вираження мовою понять.

а) позитивізм; б) неофрейдизм; в) екзистенціалізм ; г) неотомізм

98. Що означає поняття "екзистенція"?:

а) спосіб буття людини; б) людське існування; в) рослинна душа; г)

характеристика внутрішнього світу

99. Визначте представники релігійного екзистенціалізму:

а) К. Ясперс; б) Л. Фейербах; в) Г. Гегель; г) Г. Марсель

100. «Сутність людини — свобода, головне в ній — можливість обирати, і як наслідок, відповідати за свій вибір» стверджує філософія:

а) марксизму; б) психоаналізу; в) екзистенціалізму; г) філософія

життя

101. Поняття абсурду в творі «Міф про Сізіфа» розвинув:

а) Ж.-П. Сартр; б) К. Поппер; в) А. Камю; г) Б. Рассел

102. На думку якого філософського напрямку, що виник у США «філософія повинна спуститись з небес на землю» для вирішення життєвих проблем людини:

а) персоналізм; б) прагматизм; в) волюнтаризм; г) позитивізм

103. Який напрям вбачає завдання філософії у логічному аналізі наукових висловлювань і узагальнень:

а) філософія життя; б) екзистенціалізм; в) позитивізм; г)

герменевтика

104. Визначте представників позитивізму(неопозитивізму):

а) М. Грушевський; б) Л. Вітгенштайн; в) А. Тарський; г) К. Ясперс.

105. Однієї з найбільш впливових сучасних релігійно-філософських течій є:

а) позитивізм; б) прагматизм; в) неотомізм; г) постмодернізм

106. Напрямок в західній філософії і культурі, обґрунтування якого були дано у творах Ж.Ф. Ліотара:

а) структуралізм; б) постмодернізм; в) постпозитивізм;
г) конструктивізм

107. Який сучасний філософський напрям оперує поняттями: хаос, гра, нарратив, деконструкція, іронія ...

а) герменевтика; б) волюнтаризм; в) кубізм; г) постмодернізм

108. Засновником філософської антропології ХХ сторіччя.

Прийнято вважати:

а) А. Камю; б) Б. Рассела; в) М. Шеллера; г) М. Вебера.

109. З точки зору представників аналітичної філософії завдання філософії полягає у:

а) в аналізі внутрішнього я людини; б) в аналізі метафізичних проблем; в) в аналізі проблем науки; г) в аналізі мовних і понятійних способів пізнання

110. Принцип фальсифікації у К. Поппера означає:

а) необхідність співвідношення знання з об'єктивною дійсністю;
б) пошук яких-небудь фактів, що протирічать певній науковій теорії;
в) вимога до встановлення достовірності теоретичних положень шляхом їх перевірки дослідним шляхом; г) встановлення істинності знання за допомогою логічних доказів

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Августин, Святий. Сповідь / пер. з латини В. С. Бойка. – Харків: Фоліо, 2012. – 346 с.
2. Аристотель. Політика / Пер. з давньогрецької, авт. передм. О. Кислюк. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
3. Аристотель. Нікомахова етика / Пер. В. Ставнюк. – К.: Аквілон-Плюс, 2002. – 480 с.
4. Аристотель. Метафізика / Пер. О. Юдін. – Х.: Фоліо, 2020. – 300 с.
5. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства [Електронний ресурс] / Деніел Белл. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://molotoff.info/advises/29-2009-09-16-18-59-51/5897-d-bell-prihid-postindustrialnogo-suspilstva.html>.
6. Воронюк О.Л. Філософія : підручник / О.Л. Воронюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2018. – 216 с.
7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 1-2 / Том 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. – К.: Юніверс, 2000. – 464 с. // Том 2: Герменевтика II: доповнення. – К. : Юніверс, 2000. — 478 с.
8. Гайдеггер М. Що таке метафізика? Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /за ред. Л. Губерського. – Київ: Знання. 2009. – С. 74–86.
9. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /за ред. Л. Губерського. – Київ: Знання. 2009. – С. 99–112.
10. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: навч. посібник. – Київ : Україна. 2001. – С. 449–461.
11. Гусев В.І. Вступ до метафізики: навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
12. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст. : Курс лекцій: навч. посібник для вузів. / В.І. Гусев. – К.: Либідь, 1994. – 251 с.
13. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. За ред. Л. Губерського. – Київ: Знання. 2009. – С. 280–292.
14. Данильян О.Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2018. – 432 с.

15. Декарт. Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках : пер. з фр. В. Адрушка і С. Гатальської. – Київ: Тандем, 2001. – 101 с.
16. Етичний кодекс ученого України. Бюлетень ВАК України. – 2011. – № 11. – С.3–8.
17. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія : навч. посібник. – Київ: Либідь, 2004. – 488 с.
18. Зарубіжна філософія ХХ століття. Під ред. Г.И. Волинки. – К.: Довіра, 1993. – 239 с.
19. Історія філософії України : підручник. – К. : Либідь, 1994. – 416 с.
20. Історія філософії України. Хрестоматія : навч. посібник / М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1993. – 560 с.
21. Камю А. Бунтівна людина. Вибрані твори. У 3-х т. Т. 3. Ессе. / пер. з фр. – Харків: Фоліо. 1997. – С. 181–438.
22. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с.
23. Кун Т. Структура наукових революцій. – К.: Port-Royal, 2001. – 228 с.
24. Лакуша Н.М. Світ екобезпеки людини: глобалізаційні виклики: монографія / Н.М. Лакуша. – К.: Логос, 2016. – 264 с.
25. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського. – Київ : Знання, 2009. – С. 470–478.
26. Макіавеллі Н. Державотворець. / пер. з іт. В. Балог. – Київ : Арій, 2015. – 223 с. (Серія «Антологія мудрості»).
27. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого / пер. з нім. А. Савченко. – Харків : Фоліо. 2019. – 256 с. (Серія «Зарубіжні авторські зібрання»).
28. Огородник І. В. Українська філософія в іменах : навч. посібник / за ред. М.Ф. Тарасенка. – К. : Либідь, 1997. — 328 с.
29. Платон. Держава. – К. : Основи, 2000. – 355 с.
30. Покотило К.М., Таранов С.В. Філософські мандри. (Антологія текстів з історії філософії). – Бровари : ВНЗ „ЕТУ“, 2005. – 105 с.
31. Поппер К.Р. Припущення та спростування: Рост наукового знання:

пер.с англ./ К.Р. Поппер. – М.: ООО «Вид-во АСТ»: ЗАТ НПЛ «Єрмак», 2004. — 638 с.

32. Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання / В. А. Рижко. – К. : Вища школа, 1995. – 324 с.

33. Рижко В.А. Неоконцептологія : Монографія / В. А. Рижко. – К. : Логос, 2016. – 604 с.

34. Рижко Л.В. Топологія науки / Національна Академія Науки України. Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва. – К.: Альфа-М, 2009. – 512 с.

35. Рубанець О.М. Інформаційне суспільство: когнітивний креатив постнекласичних досліджень. – К.: Вид-во ПАРАПАН, 2006. – 420 с.

36. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. / пер. з фр. – Київ: Port-Royal. 2001. – 583 с.

37. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. / пер. з фр. В. Лях, П. Тарашук. – Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 835 с.

38. Сковорода Г. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе // Твори: У 2 т. / пер. М. Кашуби, В. Шевчука. – К., 1994. — Т. 1. — С. 150–195.

39. Татаркевич В. Історія філософії: Т.1: Антична і середньовічна філософія / пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 1997. — 456 с.

40. Татаркевич В. Історія філософії: Т.2: Філософія Нового часу до 1830 року [пер з пол. О. Гірний]. – Львів: Свічадо, 1999. – 352 с.

41. Татаркевич В. Історія філософії: Т.3: Філософія ХІХ століття і новітня / пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1999. – 568 с.

42. Україна: Філософський спадок століть: В 2-х т. / Центр практ. філософії; Редкол.: Ю.Буряк (голова) та ін. – К., 2000. – (Хроніка: Укр. культурол. альманах). Т.1: Вип. 37 – 38. – 804. с. Т.2: Вип. 39 – 40. — 798 с.

43. Філософія науки, техніки, архітектури: навчальний посібник / В.А. Рижко, І.В Чорноморденко, А.С.Галушко та ін. – Київ: КНУБА, 2018. – 200 с.

44. Філософія науки та техніки в гуманістичному вимірі: монографія/ І.В Чорноморденко, Л.М. Рижко та ін. – К.: 7БЦ, 2021. – 198 с.

45. Фоєрбах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. за ред. Л. Губерського. – Київ: Знання, 2009. – С. 250–260.

46. Франко І.Я. Наука і її взаємини з працюючими класами // І. Франко; зібрання творів: у 50-ти т. — Т. 45. Філософські праці. — К.: Наук. думка, 1986. — С. 24–40.
47. Фромм Е. Мати або бути? / пер. з англ. Г.В. Яновська. — Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2020. — 304 с.
48. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. / пер. з англ. Т. Сахно. — Київ: Наш Формат, 2020. — 192 с.
49. Хайдеггер М. Что такое метафизика? / пер. с нем. В.В. Библихина. — 2-е изд. — М.: Академический Проект, 2013. — 288 с.
50. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / відготовка тексту й передне слово проф. Леоніда Ушкалова. — Харків: Прапор, 2004. — 272 с.
51. Чорноморденко І.В. Проблема існування знання за межами науки: монографія. — К.: КНУБА, 2005. — 306 с.
52. Чорноморденко І.В. Позанаукові знання і культуротворчий процес: монографія. — К.: КНУБА, 2010. — 360 с.
53. Шваб К. Четверта промислова революція: як до неї готуватися [Електронний ресурс] / Клаус Шваб. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://nubip.edu.ua/node/23076>. — Назва з екрану.
54. Шелер М. Місце людини в Космосі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. за ред. Л. Губерського. — Київ: Знання, 2009. — С. 261–269.
55. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана Філософія: підручник. — Львів: Місіонер, 2020. — 784 с.

Навчально-методичне видання

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Методичні рекомендації
для студентів спеціальності
192 «Будівництво та цивільна інженерія,
які навчаються за освітньо-професійною
програмою «Технологія будівельних
конструкцій, виробів і матеріалів»

Укладачі: ГАЛУШКО Олександр Сергійович,
ЄВДОКИМОВА Тетяна В'ячеславівна,
ШАРИПІН Андрій Вікторович та ін.

Комп'ютерне верстання *А. П. Селівестрової*

Підписано до друку 24.02. 2023. Формат 60 × 84 ^{1/16}.
Ум. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 2,0.
Вид. № 7/IV-23. Зам. № 8/1-23

Видавець і виготовлювач
Київський національний університет будівництва і архітектури

Повітрофлотський проспект, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002